Ե. ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՅՈՒՆՎԱՐ 1903

Թիւ 481

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիո	համար
Տարեկան	12 Ֆր.
Վեցամսեայ	6 »
Արտասահմանի համար տարեկան	15 »
Վեցամսեայ	8 »
Ամերիկայի	համար
Տարեկան	3 տլր.
Վեցամսեայ	1.50 »

Ծանուցման տողը առաջին երեսին համար 40 և իսկ վերջին երեսի համար 20 սանթիմ. Երեք անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կըլլայ

Վառնայի համար ձեռքէ 10 սանթիմ

Նամակ և ... խմբագրութեան ... ցէին.

Ре... ...вѢстникъ „...жумъ" ...Варна

...action du journal „Charjoum" Varna (Bulgarie)

Արտասահմանի համար ձեռքէ)(20 ՍԱՆԹԻՄ)(

Պուլկարիոյ համար ձեռքէ)(15 ՍԱՆԹԻՄ)(

Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

R. P. Kalémcarian, Mechitharistengasse 4. W. Vienne (Autriche)

«ՇԱՐԺՈՒՄ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

ՄԻ ՏԱՐԻ ԵՒՍ

Մի տարի եւս անցաւ. և մենք դեռ սպրում ենք։ Անցեալ տարին չիրականացրեց մեր յոյսերը. կարող է պատահել որ 1903ն էլ չիրականացնի, որովհետեւ ժողովրդների ազատութիւնը մի, երկու կամ տաս տարիներում չի ձեռք բերվում, մանաւանդ եթէ ժողովուրդը որոշ բարեմասնութիւններից զուրկ է։

Ժողովրդների մէջ, ինչպէս և անհատների, սովորութիւն է դարձել ամեն մի նոր տարի ուրախութեամբ դիմաւորել, որովհետեւ թէ անհատական և թէ հանրային չիրագործված յոյսերի իրագործմունը հաւատալով մտածվում է—եթէ յոյսերը այսօր չիրականացան, վաղը կամ միւս օրը անպատճառ կիրականանան, մանաւանդ եթէ ջանք չի խնայվում այդ յոյսերը իրականացնելու համար։

Դիմաւորենք և մենք ուրախութեամբ և յոյսերով այս նոր տարին. դիմաւորենք հաստատուն հաւատքով որ մեր ազգային յոյսերը անպատճառ պէտք է իրականանան. միայն այն պայմանով որ լոկ յոյսերով, երազողի պէս թմրած չը նստենք. այլ բազմապատկենք մեր եռանդը, մեր ջանքը. մեր ամբողջ ուշքը կեդրոնացնենք մեր փրկութեան գործի, յեղափոխութեան վրա և մեր ազատութիւնը ձեռք բերելու համար ամեն զոհողութեան պատրաստ լինենք։

* *
*

Դեռ երէկ անցաւ մեր յեղափոխութեան առաջին տասնեակ տարին. այդ տաս տարվան ընթացքում մենք 60000 մարդ զոհ տւինք, և ահագին նիւթական կորուստ ունեցանք. բայց մեր զոհերը փրկութեան գիտակից զոհեր չէին. Նրանք ոչխարի պէս մեռան, առանց իրենց կեանքը, ինչքը և պատիւը պաշտպանելու մի փոքր ճիգի։ Ու այդ բազմաթիւ զոհերով փոխանակ մարդկութեան յարգանքը և աջակցութիւնը գրաւելու, մենք միայն արհամարական ժըպիտի և մուրացկաններին բաժին սանտիմների արժանացանք։ Որովհետեւ քաղաքակիրթ, մըշակված մարդկութիւնը անկարող էր երեւակայել որ մարդը կարող է ոչխարի նման զոհվել։

Մեր տասնեակ հազարներով մորթվողները իրենց ոչխարային այեկտուր մայրով աշխարհին յայտարարեցին—հայը գնահատել չգիտէ ոչ կեանքը, ոչ պատիւը, ոչ ինչքը և ոչ հայրենիքը։ Ու մարդկութիւնը զըզւեց մեզնից, և խղճաց այնքան, որքան կարող էր խղճալ մսագործի դանակի տակ թրպրտացող ոչխարին։ Եւ մենք դեռ վիրաւորվում ենք. դեռ գանգատվում ենք որ այսինչ կամ այնինչ պետութիւնը կամ ժողովուրդը մեզ չօգնեց։ Եթէ մեր մի քանի հերոսներն էլ չը լինէին, գուցէ մենք մարդկութեան աչքում անմնայզզւելի ժողովուրդը հանդիսանայինք։

Տասը տարվան փորձերից յետոյ, դեռ այսօր էլ մենք չենք ըմբռնում այն միջոցի անհրաժեշտութիւնը և կարեւորութիւնը, որը կարող է փրկել մեզ վերջնական կորստից։

Դեռ յեղափոխութիւնը խենթութիւն և աւազակութիւն անւանողներ կան. դեռ եկեղեցի շինելը և աղքատներին կերակրելը ազգասիրական առաջնակարգ բարեմասնութիւն է համարվում։ Սխալ համոզում. մի քանի տարի եւս առանց ազատութեան—ոչ մեր փառայեղ եկեղեցիները գոյութիւն կունենան, ոչ մեր որբանոցները, ոչ մեր դպրոցները, ոչ մեր կաթողիկոսները և ոչ մեր պատրիարքները։

Հայը Տաճկաստանում կը ջնջվի. այդ է պահանջում Թուրքիոյ շահը. հայը Կովկասում կը ռուսանայ, այդ է պահանջում ռուսի շահը։

Այո, ուրախութեամբ դիմաւորենք մենք նոր տարին, բայց միայն այն որոշումով որ մեր բոլոր ճիգերը թափենք մեր յեղափոխութիւնը ուժովցնելու, մեր ժողովուրդը փրկելու համար։ Գրքի, խաչի, խունկի և մոմի տեղ զէնք և վառօդ գնելու որոշումը տանք ամբողջ ազգով, եթէ մեզ փափագելի է երբ և իցէ հային տեսնել ազատ կրծքով աղաղակող՝ շնորհաւոր Նոր-տարի և բարի կաղանդ։

ՎԱՐԴՕ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ
ՊԱՏՈՒԵԼԻ ԹՈՒՄԱՅԵԱՆԻՆ

Պատուելի,

Վերջերս այս սիւնակներուն մէջ ձեր հազուագիւտ սեւէն մէկ անգամին քանի մը խօսք ուղղելու առիթը ունեցայ։ Անշուշտ ծամածռումով կարդացիք այդ տողերը, որոնք ներբողալից ըլլալէ հեռի էին՝ ձեր միաբանութեան այդ զուարճալի ներկայացուցիչին համար։

Որքան որ ալ իմ վրաս փութկոտութիւն մը կը տեսնէք զբաղելու պատուելիական ձանձրանալի ախպարներով, հաւատացէք սակայն որ կեանքիս ամէնէն անախորժ եւ տաղտկալի վայրկեաններն կ'ապրիմ երբոր իբրեւ հրապարակագիր ինքզինքս ստիպուած կը զգամ քանի մը խօսք ուղղելու այնպիսի արարածներու որպիսին էք դուք։

Այս պահուս այժմէութեան մարդն ըլլալու տխուր փառքին տիրացած էք, յուղարկաւորութեան այն թափորին առթիւ, զոր ձեր Լոնտոնի խանութէն յաջողեր էք կազմել տալ Հայաստանի ալեւեկեան սահմաններուն վրայ, եւ զայն ճամբայ հանել սրտուեր էք դէպի ձեր կեդրոնը։ Ցիւրեխէն մեզ ղրկուած թղթակցութիւն մը անցեալ օր կը պատմէր այդ յուղարկաւորութեան թափորին առաջին ցուցադրութիւնը սոյն քաղաքին մէջ։ Մեզ անծանօթ է շահը, զոր հէք անտէրունչ որբերու այդ ներկայացումը բերաւ ձեր քսակին. ատոր մասին չեմ ուզեր չիտակը խօսիլ, չարակնութեան կասկածը չներշնչելու համար ձեզի։

Կը յիշէ՞ք, պատուելի, անցեալները բարիզեան թերթերը օրուան այժմէական հարց մը յուզեցին. եթէ չէք յիշեր, գուցէ զայն կարդացած ըլլալով ձեր սադայէլական զբաղումներուն յոգնավաստակ ճնշումին տակ, ես պատմեմ ձեզ համառօտակի։

Կարգ մը անխիղճ սրիկաներ,—որոնց նմանելէ շատ հեռի էք անշուշտ,—ժամանակէ մը իվեր ֆրանսացի մատաղ ու անփորձ աղջիկներ զանազան պատրուակներու տակ հըրապուրելով կառնեն հեռաւոր երկիրներ կը տանին եղեր՝ անոնց մարմինը վատ ու անարգ շահագործութեան մը առարկայ դարձնելու համար։ Գործը երթալով այնքան ընդլայնուեր է, անոր հետամտողները այնքան շատցեր են, զայն գործադրութեան դնելու համար միջոցներու անանկ սինլքոր եւ նողկալի անխտրականութիւն մը սկսուեր է յանձն առնուիլ որ ա՛լ գործը յայտնուեր, դուրս պոռթկացեր է։ Սպիտակամորթներու ձեռավաճառ տիտղոսին տակ, Բարիզի թերթերը ահագին աղմուկ բրցուցին, մինչեւ որ վերջապէս կառավարութիւնը բռնեց դարավճիռին այդ գերեվաճառները եւ ամէնախիստ պատիժներու ենթարկեց զանոնք։ Այս առթիւ սրտաճմլիկ, քստմնեցուցիչ մանրամասնութիւններ երեւան ելան այդ պժգալի առեւտրին գործադրութեանը մէջ. ի՛նչ կործանուած ընտանեկան յարկեր, ի՛նչ անգիտակից կուսութիւններ անգթօրէն եղծուած, միամտութիւններ շահագործուած, ի՛նչեր եւ ի՛նչեր։ Հոս մանրամասնութիւններ յիշելը ձեզ հաւաստելու համար՝ աւելորդ բան է. որքան որ դիւրութեամբ կը հաւատաք Աստուծոյ խօսքին ամէն ատեն, այնքան ալ իմ խօսքիս, այս պարագային մէջ, կը խնդրեմ որ հաւատաք։

Եւ ճերմակ գերեվաճառներու այս գործը յիշելուս մէջ ունեցած թագուն մտածումս հարկաւ կռահեցիք։

Անոնց ու ձեր միջեւ նմանութեան բազմաթիւ, յոգնախուռն կէտեր աչքիս կը զարնեն, շատ կարեւոր տարբերութեամբ մը, որուն պատասխանատուն դուք չէք ապահովաբար։ Այդ տարբերութիւնը սա է որ այս ընթացքով դուք պիտի կրնաք յաջողիլ ձեր ձեռնարկած որբախնամ շահագործումը անարգել առաջ տանիլ երկար ատեն, օգտուելով մեր ազգային կացութեան հաւանական երկարաձգումէն և մանաւանդ այն շատ պատրող երեւոյթներէն որոնք ձեր ձեռնարկին ճիւաղային ներքինը կը ծածկեն և արտաքինը փայլուն ջնարակով մը կ'օծեն։ Այս պատճառաւ իսկ

անպատիժ պիտի մնաք. և չպիտի պատնուի ոստիկանութիւն մը որ ձեր օձիքէն բռնելով ձեր բացած խանութէն դուրս քաշէ զձեզ. թպիրէ ձեր պատուելիի ծեմածուռ գլխակը, ձեր գործած լուռ անչշուկ ոճրին գրուագները պարզէ ձեր աչքեր ու դրակոն պատժով մը պատուհասէ զձեզ: Այս բանը երբէք չպիտի պատահի, մի՛ վախնաք:

Եւ յետոյ սխալ է ձեր հասատութեան արուած որբանոց անունը. ձերը որբավաճառանոց մըն է պարզապէս. Բաւոր յաջող չէ. բայց ճիշտ է. Իսկ գուք ալ որբասէր մը չէք, այլ որբավաճառ մը իսկապէս. կամ, եթէ աւելի ճիշտը կուզէք, փոքր, սիրուն, գործը գիտցող Պարնըմիկ մը. Պարնըմը գիտէք անշուշտ. ամէն պատուելի քիչ շատ ճանչցած և ուսումնասիրած ըլլալու է այդ անզուգական տիպարը. ձեր մեծ անհերքելի վարպետը: Անոր աշակերտը, թէեւ ձեր ձեռնարկութեանց ծաւալովն ու յանդգնութեամբը անոր չէք հասնիր, բայց անպատուութիւն ալ չէք բերեր անոր: Ա՛ս մխիթարութիւնը ձեր վարձքը թող ըլլայ ձեր այդ աւերարար ասպարէզին մէջ:

* * *

Բայց, կատակը մէկ կողմ. աղնիւ պատուելի, արդեօք կարելի չէ՞ որ վերջապէս պայմանաժամ մը ցոյց տաք ձեր նուաստ և ողկալի շահագործութեանց համար, բոլորովին անհնա՞ր է,— անգամ մը որ ձեր զգիր խաղը իր ամբողջ գեհենիկ խաղքութեամբը երեւան ելաւ,— բայց երբայ յայտնել մեզ թէ որքերու դեռ քանի՞ թափոր պիտի ձգէք ձեր խեղճատակ որջը: Դուք և ձեր մէկ քանի պաշտօնակիցները միաւորեալ դրած էք պատուելիութիւնը,— որ ինչ ալ ըլլայ բառական այնքան զգեղնակութիւն մը չունի,— անպատուութեան, վատութեան, անարգութեան հոմանի՞շ դայ ձնել, եթէ արդէն մինչեւ հիմակ չէք դարձուցած:

Անգամ մը որ շահագործութեան այդ գիւրին մեթոդը ընտրած էք ձեր սպասուելիափայլ փորը պարարացնելու համար, ձգեցէք հայկական արիւններու սա փոքրիկ սրտաշարժ մնացորդները, և ցուցադրութեան համար տարբեր ասպրկաններու գիմացէք. օրինակի համար կապիկներու և զանազան անասակ վայրի գազաններու, որոնց հազուագիւտ և չնաչխարհիկ նմուշները չէ որ կը պակսին, գացէք գտէք զանոնք Ափրիկէի խորերէն, և քաղաքակիրթ աշխարհները բերէք, ասնավաճառէ ասնավաճառ, դնդէ կեղ պարացուցէք, ասով թէ՛ կեանքը աւելի զուարճալի կըլլայ և թէ մանաւանդ գործը աւելի շահաբեր;

Գազանազարդ եղէք փոխանակ որբանոցամ ըլլալու, և ամէնէն դէՀը որբանոցամներուն, Պարնըմի կեանքն ու գործը լրջօրէն ուսումնասիրեցէք, և փորձով պիտի տեսնէք թէ ապարդիւն և վնասակար խորհուրդ մը չէ որ կուտամ ձեզ. ընդհակառակը:

Շաւարշ

ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐԸ

Հին տարու վերջին ժամերը սահելու վրայ են. Ռուսերոյ հին մայրաքաղաքը, Մոսկուան, չը նայելով անտանելի, 30 աստիճան ցրտին անհրաժեշտելի կենդանութիւն է ցոյց տալիս: Հոյակապ պողոտաները պճնազարդված են ու լոյսի մէջ թաղված, թէեւ նեղ բայց չքեղ փողոցներուն մտեղ ձգելու տեղ չը կայ. մարդիկ, կառքեր անցնում են մեծ տրտորանքով, խմբերով:

Հարուստ եւ ապրատ շատապում են իրենց տները բեռնաւորված նոր տարին դիմաւորելու պատրաստութիւններով: Կան այնպիսիներ ու որոնք տուն չեն գնում, այլ միայն թափառում են նոր տարին փողոցում դիմաւորելու որոշումով. տուն չեն գնում, որովհետեւ իրենց տեղում ոչ միայն խորտիկներ ու միրգ չը կայ, այլեւ լոյս, լոյս չը կայ:

Ամրոցի քաղաքը կարծես հրդեհուած լինի, փողոցներում տեղ տեղ հսկայական խարոյկներ կան. այդ խարոյկները հանդիսաւորութեան համար չեն, այլ կառապաններին, փողոցի հերթապահ ոստիկաններին տաք ցնելու համար: Այդ խարոյկների վրա տաքանում են եւ այն անցորդները, որոնց մարմինները չեն վայելում տաք մուշտակների պաշտպանութիւնը:

Ահա մի խարոյկի մօտ կանգնել են ցնցոտիների մէջ փաթաթված երկու ռուս պառաւներ. երեւում է որ դրանք գաղթականներ են, մշտական սոված ռուս գաւառներից: Ինչպէս են տաքանում, Աստուած իմ, կարծես ուզում են խարոյկի մէջ մտնել: Բաւական չէ որ ձեռքերը տարածել են բոցավառ խարոյկի վրա, այլ եւ բերանները լայն բացած ներս են շնչում խարոյկի արձակած ջերմութիւնը, իրենց սառած փտացած ներսին ջերմութիւն, կեանք տալու համար:

Պառաւները կենդանութիւն ստացան. նրանք սկսեցին իրարու հետ խօսել, յանկարծ վրա հասաւ մի ոստիկան, երեսը, ականջները դէմ ուեց կրակին, ու իսկոյն եւ քաշվելով նկատեց գաղթական պառաւներին.

—Ի՞նչ էք կանգնել այս տեղ, թափառաշրջիկներ:

—Ոչինչ, տաքանում ենք, պատասխանեց պառաւներից տարեցը. տաքանալուց յետոյ պէտք է գնանք:

—Ո՞ւր պէտք է գնաք. Տեղացի՞ էք. անցագիր ունի՞ք. շարունակեց ոստիկանը:

Պառաւները լռեցին. մի քիչ շըփոթած աչքները կախեցին խարոյկի վրա ու չարունակեցին տաքանալ:

—Ինչ է՞ք լռում անպիտաններ, ձեզ հետ եմ. անցագիր ունի՞ք. աւելի խստութեամբ շարունակեց ոստիկանը:

—Ինչ էք ուզում մեզնից, մենք գաղթականներ ենք. տաքանում ենք. մարդի մէջ չենք տալիս, հիմա պէտք է գնանք, աղաչական ձայնով պատասխանեց նոյն պառաւին:

Մինչ ոստիկանի եւ գաղթական պառաւու միջեւ այդ խօսակցութիւնն էր տեղի ունենում, խարոյկին մօտեցել էին եւ մի քանի բարեկեցիկ քաղաքացիներ: Այդ քաղաքացիներից մէկը դառնալով ոստիկանին ասաց.

—Ի՞նչ է ուզում այդ խեղճերից, ի՞նչ անցագիր էք պահանջում այդ երեխաներից: Եթէ չունենան, ի՞նչ պէտք է անէք: Դրանք այս գիշեր ինձ մօտ են լինելու. ես անցագիր ունեմ... Մոսկուացի եմ. վաղը ինձնից կը պահանջէք դրանց, համոզեցէք. ահա իմ այցեքարտը:

Ոստիկանը մի վայրկեան չուարեց, եւ վերջը պատասխանեց մեղմօրէն.

—Ներեցէք պարոն, մեր պարտականութիւնն է. կասկածելի մարդիկ են երեւում, եւ պէտք է ստուգուրվենք: Իսկ եթէ դուք պաշտպան եւ երաշխաւոր էք կանգնում, դրա դէմ ոչինչ չունեմ:

Փաղաքաքին աղ եւս ուշք չը դարձնելով ոստիկանի վրա, դիմեց պառաւներին:

—Դէ, տղերք գնանք, շուտ շուտ, սահնակով կը տանէի ձեզ, բայց աւելի կը մրսէք. տարագ քայլելով չէք տաքնի:

* * *

Գեղեցիկ ու պարզ դիշեր է. լուսինը մեղմօրէն լողում է հայկական ջինջ երկնքի տակ: Այն երկնքի որը ականատես է եղել ահռելի ոճրագործութիւնների և դէպի որը՝ ուղղվել են հայ արեան թանձր գոլորշիները: Բայց այդ կարմիր ու թանձր գոլորշիների հետքը անգամ չէ երեւում Հայաստանի երկնքում: Մասիսը վեհօրէն, ճերմակ սաւանը գլխին ու կրծքին քաշած դուրս պրծնելով արարատեան սարահարակի կրծքից, մխսվել է երկնքի մէջ կարծես պատեղ ուզելով այն երկինքը որ այնքան անտարբեր է դէպի հայկական թշառութիւնը:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՏԱՌԱՊԱՆՔԸ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՐՏՔԸ

(Բանախօսութիւն է. Պէռնեբայցի)

Բ. 9

Մարտ 3ին, գերման խորհրդարանին մէջ, մեր ընկերը Կ. Կրատնաուէր այս իմաստով խօսք առաւ հայոց կացութեան վրայ յոյժ հրահանգիչ եւ յոյժ չափաւոր ճառով մը. անիկա պահանջեց կայսերական կառավարութենէն գործադրել տալ 1878ի Պերլինի դաշնագիրը, եւ ա՛լ աւելի երկար ատեն անտարբեր չգտնուիլ Թուրքիոյ բռնաբարութեանց հանդէպ: Կարգ մը հայեցակէտներով Կրատնաուէր բաւական խոհեմ չգտնուեցաւ: Իր ճառին խառնեց Գերմանիոյ արտաքին քաղաքականութեան ուրիշ հարցեր: Վերջապէս ան Պիւլով կոմս ճիշդ տիպը գտատալու այն դիւրին պատասխանը թէ Գերմանիա չէր կրնար ամէն գոհներու մէջ Հանս Տանգի(*) դերը խաղալ:

(*) Հենգի պէս ամէն բանի խառնուող անձ:

Բայց մենք համամիտ ենք այս կէտին վրայ. մենք կը փափագինք որ գերման կառավարութիւնը չերթայ ամէն գոհիներու մէջ Հանս Տանգի դերը խաղալ, չենք պահանջեր որ ուրիշ երկիրներու ամէն ինդիրներուն մէջ երեւնայ: Զեյրիքի պիկինեան օր—լաւ իմացուած ողորմասիրութիւնը նախ ինքիրմէ կսկսի, բարի օրինակը այսօր բրոբականայի լուսագոյն մէջոցն է զոր մենք ճանչնանք:

Բայց հայերու պարագային մէջ. կայ դաշնագիր մը որ գործադրուելու է, եւ տը Պիւլով կոմս աղէկ գիտէ թէ անոնք ինչպիսի՞ պաշտպանելու անհնայութեան մէջ կը գտնուին եւ թէ օգնութիւնը դրսէն գալու է իրենց:

Իր մերժումին ճշմարիտ պատճառը բոլորովին տարբեր է: Գերմանիա սոյսպահաս կարգ մը շահեր ունի խնայելու Փոքր Ասիոյ մէջ եւ իր վարիչները շատ օգտակար կը դատեն սերտ բարեկամութիւն պահել Սուլթանին հետ:

Այս շահերը ծանօթ են ձեզի, խնդիրը Անատոլուի երկաթուղիին եւ Պաղատի երկաթուղիին վրայ է: Իրրեւ ընդհանրական, մենք սկզբունքով ո եւ է առարկութիւն չունինք այդ երկաթուղիներուն շինութեանը Գերմանիոյ ձեռքով: Եթէ գերման դրամագլուխն ու աշխատութիւնը երկաթեայ գծեր կը շինեն Փոքր Ասիոյ մէջ, յոյժ հաւանարար ատիկա օգտաւէտ պիտի ըլլայ տպագային անոնց մօտերը գտնուող ժողովրդոց:

Բայց հայ ժողովուրդը այժմ այդ ձեռնարկներուն կապուած շահերուն դրաւի գումարը ըլլալո՞ւ է. ընդհակառակը, Հայաստանի բարօրութիւնը պէտք չէ՞ որ նկատողութեան առնուի. եթէ կուզենք որ առաջիկային այդ երկաթուղիները հաստատի աղբիւր մը ըլլան եւ գործօն առեւտուր մը բարգաւաճի անոնց երկայնութեանը վրայ: Անշուշտ, դիւաւոր գիծը չանցնիր Հայաստանի մէջտեղէն, բայց գոնէ չատ մօտիկ է անոր:

Ոչ պէտք չէ որ հայերը անաբեկուին որովհետեւ գերման դրամագլուխը այս պահուս շահեր ունի Փոքր Ասիոյ մէջ: Անոնց հանդէպ յանձնառութիւններ ունինք. պարտաւոր ենք բռնել զանոնք եւ վախը թէ Սուլթանը վրէժը երկաթուղիներէն կառնէ՝ չի կրնար այնքան մեծ ըլլալ ճիշդ այն բոպէին ուր տէրութիւնները կը թուին համաձայնիլ միաբան գործակցութեան մը համար ի նպաստ հայերուն. եւ Արեւելցին, ինչպէս բոի, կը խոնարհի ներքոյ հուժկու կամքի մը կը զգայ որուն վրայ բոնի ուժը կուգայ աւելնալ: Ուժը Եւրոպայի այս կողմէն է. եթէ Եւրոպան ուզի Սուլթանը տեղի պիտի տայ, եւ թող իսկական բարենորոգում մը իրականանայ Հայաստանի մէջ ու բոլոր Թուրքիոյ ժողովուրդները պիտի ազատագրուին, վասնզի չի կայ բարենորոգում անուանին ճշմարտապէս այժմեան բարենորոգում մը որ՝ կատարուելով Հայաստանի մէջ՝ Թուրքիոյ ամբողջ մնացեալ մասին վրայ չազդէ:

Դիտենք թէ Թուրքիոյ մէջ բարենորոգման կուսակից երիտասարդ Թուրքերու հզօր շարժում մը կայ, որոնք կը հասկնան թէ իրենց երկրին հիմակուան վիճակը չի կրնար երկարաձգուիլ. անոնք յոժարակամ պիտի ուզէին բարենորոգումներու գործադրութիւնը, բայց անոնց ձեռքերը կապուած են Թուրքիոյ այժմեան քաղաքական դրութենէն: Ուրեմն գործատոր դառուն եւ անոնց որ Եւրոպայի մէջ կը հետեւին ոսմկավարական գաղափարներու՝ կինայ խօսք առնել եւ պահանջել որ ամբողջ ժողովուրդի մը կեանքը չծախուի, չը զոհուի քանի մը դրամատէրներու

Արաքսի ափին, Ալաշկերտի ուղղութեամբ, մի մեծ բոցավառ խարոյկի չուրջը հանգստանում են տասնի չափ հայ գաղթականներ. նրանք բոլորն էլ լաւ վինված են. կրակի ու լուսնի շողքերի տակ փայլփլում են նրանց կենքերը։

Նրանք փախչում են Կովկասից, որովհետեւ չեն ուզում ռուսահպատակ լինել։

Երկու ժամից աւելի է որ նրանք հանգստանում են։

— Դէ, տիպարտիք, ասաց Նրանցից մէկը, ըստ երեւոյթին առաջնորդը։ Երթանք, չտապենք սահմանը անցնել։ Երթանք այդ անհիւրնկալ աշխարհն։ Մասիսը մեզի առաջնորդ։ Քանի մը ժամ՝ հին պարի մեռնելուն։ Երթանք նոր տարին մեր երկրին մէջ դիմաւորենք։ Եթէ բախտ ունինք թուրքի և քուրդի ալ չկը հանդիպինք։ անանց արիւնոտ իրարու կենաց կը խմենք, և մեր ցաւալի հարեւանին նոր տարի և նոր կեանք կը մաղթենք։

— Այո, միջամտեց Մշեցի Մխոն։ Երթանք։ ափսոս որ քիչուր ենք։ վախնալուս համար չէ որ կասեմ։ չատ ըլլայինք։ չատ թշնամի կսպանէինք և չատ արիւն կը խմէինք։ Երթանք թող հին տարին հոս վերջանայ։ իր գէշութիւններն ալ հոս մնան։ Երթանք սա նալաթ երկրէն։ թողունք գազանին երկիրը։ Հասկըցնենք որ թէև անօթի, թէև ծարաւ, բայց մեր երկրէն ձեռք չենք քաշեր։ Դէ եղլա։ Եա քեզի մեռնիմ Մշու Սուլթան Սուրբ Կարապետ։ ուժ տուր իմ ձեռքին։

— Երթանք, երթանք, աղաղակեցին միւս ընկերները։ Երթանք մեր վախանը։ ոչ մէկ տեղ մեզի կեանք փրկութիւն չկայ։ Եթէ ըլլայ մեր երկրին մէջ պիտի ըլլայ։

Կովկասի մայրաքաղաքի հայ հարուստներից մէկի պալատը լոյսի մէջ ողողում է։ այս տան մէջ էլ նոր տարին դիմաւորելու պատրաստութիւն են տեսնում։

Արեւելեան ու եւրոպական փարթամութեան մէջ ընկղմված սրահի մէջ տեղը դրված է մի զարդարուն սեղան. ճենճուկի կամը միայն պակաս է սեղանի վրա. հիւրերը երկոտաս, հատ, եղած ու ճարպոտ, պարապում են սեղանի չուրջը և ագահ ակնարկներ են նետում թանկագին խորտիկների ու խմիչքների վրա։ Բոլոր դէմքերը արտայայտում են ուտելու, խմելու, պռոնկանալու անզուսպ ցանկութիւն։

Ժամի տաս երկուսը մօտենում է. տանտէրը, մի ճարպոտ ու նեղլիկ աչքերով դրամատէր, իր մօտ կանգնած հասատանալու, իւղտելու տրամադրութիւնով և սղպանիրական փոքրիկ անցեալով փաստաբանի ռէֆինկոյի կոճակի հետ խաղալով ասում է.

— Ճիշդ է որ ժամմարովին յեղափոխականները, այդ աւազակներն են սպանել. կարծեմ մի ժամանակ դուք էլ այդ աւազակներից էիք։

— Ոչ, պարոն Շառլոտանով այսպէս է դրամատէրոջ մականունը. ես երբէք չեմ պատկանել Նրանց ու երբէք չեմ համակրել. ես ազգասէր եմ. և իմ ազգի հարուածներին շատ եմ սիրում, որովհետեւ Նրանք եկեղեցիներ են շինում. հայ մուրացիկներին ողորմութիւն են տալիս։

Ու այդ խօսակցութեան միջոցին սրահեղից որ է ներս է մտնում Շառլոտանովի հեռու ազգականներից մէկը, մի երիտասարդ ուսանող և մօտենալով իւրտոջ նախկին ազգասէր փաստաբանին.

— Որչափ ցած մարդ էք դուք, պարոն. չորս տարի առաջ, երբ ես գիմնազիստ էի. դուք իբր գուստ յեղափոխական մեր մէջ կազմակերպութիւններ էիք հիմնում։

Այսօր մրոտում էք ձեր այդ անցեալը, որի շնորհիւ միայն դուք յաջողեցիք մի քիչ ձեր փորը հաստացնել։

— Իսկ ձեզ քեռի զգուշացնում եմ յեղափոխականների հացէին այդպիսի խօսքեր մի ուղղէք. Նրանց ականջները շատ սուր են և ամեն մի անարգանք. որչափ որ գաղտնի էլ լինի, հասնում է Նրանց։

— Վա՜հ, ի՞նչ ես ասում. ասա՛ Զէկ, չէ՞ ոչինչ չասացի. չեմ ուզում Նրանց վրէժի առարկան դառնալ։ Փող էլ կտամ. փող. Աստուած վկայ. հաւատում եմ. Նրանք ամեն բան կանեն։

ՎԱՐԴՕ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սոֆիա 27 դեկտ. 1902

Վերջին օրերս Սոֆիա՝ ուր գործելու կարելիութիւն ունեցող թարմ երիտասարդական ուժին քով կայ նաեւ անտարբերներու ահագին ապառաժ մը, որ չէ ցնցուած ոչ կոտորածներու ահեռալի դոյժէն և ոչ յեղափոխական յանդուգն և քաջարի քայլերու աւետումէն՝ տեղի ունեցաւ յոյժ ցաւալի և տխուր միջադէպ մը, որ կուգայ իրականացնելու այդ շատ իրաւացի մտածումը, զոր ունեցան ամէն անոնք որոնք Հնչակեան կուսակցութեան վերջերս կրած փոփոխութիւններուն և պառակտումներուն ուշի ուշով հետեւեցան։

Այդ միջադէպը անտկնկալի կարգը երբէք չէ կարելի դրուիլ, որովհետեւ այն կեղծաւորները՝ որոնք միութիւնը սատղծեցին, ուրիշ նպատակ չունէին բայց միայն միութեան նուիրական գաղափարին շուրջը զանազան հինցած խաղեր սարքելով Դաշնակցութիւնը ծուղակը ձգել և միամիտ ժողովուրդը մոլորեցնելով ապրուկի նման ծծել անոր նիւթական կարողութիւնը, որ, դժբախտաբար դարձեալ այնպիսիներուն կոկորդին յագեցումտալու կը յատկացուէր։

Ամանկ կեղծ և անմիտաբան տարրերէ կազմուած միութիւնմը հետեւանքները միշտ ապետաւոր կըլլան, որոնք, ցաւալի է որ, վերջերս թնդանօթի ռումբերուն նման իրարու յաջորդելով կը պայթին ժողովրդին գլխին վրայ, զանի վերջնական կերպով ընկճելու, վհատեցնելու և ջախջախելու դիտումով, մանաւանդ այս վայրկեանին, երբ գերմարդկային ճիգեր կը թափուին ամբողջ աշխարհը յեղափոխութեան փրկաւէտ գաղափարին փարել տալու։ Միթէ ոճիր չէ՞ ասիկա ազգին դէմ մեր միութենական, անկեղծ (?) և ազգասէր(!) պարոններուն կողմէ։

Ցակաւին անցեալ օր մեր Սոֆիացիներուս գլխին ալ պայթեցաւ նմանօրինակ ռումբ մը, որ արեգակին չլացուցիչ բայց պայծառ ճառագայթներու նման ցոյց տուաւ տեղւոյս գաղութին գիտակից մասին թէ՝ Հնչակեան կուսակցութիւնը ինչ խղճալի վիճակի մէջ կը գտնուի և անկումի ո՞ր աստիճան տխուր շրջան մը բոլորելու վրայ է։

Բացատրեմ ըսածս.

Համբաւաւոր պատուելի Զիթճիեանը, որ իբրեւ թէ յեղափոխականի դեր կը խաղայ, բայց յեղափոխութիւն բառն անգամ չի հասկնար, գրկուած էր Ամերիկայի Վերակազմեալներուն կողմէ իբրեւ ներկայացուցիչ, Լոնտոնի լիազօրները հաշտեցնելու, որոնք վերջապէս կ'ամբաստանէին ամէնացած կերպով և մեղադրագիրներ կուղղէին։ Պատուելին իբրեւ անփորձ վարդապետ կրակը և ջուրը հաշտեցնելէ յետոյ Լոնտոնի պատուիրակներուն մի քանի տարրերէ կազմուած միութիւնմը հետեւանքները միշտ ապետաւոր կըլլան, որոնք, ցաւալի է որ, վերջերս թնդանօթի ռումբերուն նման իրարու յաջորդելով կը պայթին ժողովրդին գլխին վրայ, զանի վերջնական կերպով ընկճելու, վհատեցնելու և ջախջախելու դիտումով, մանաւանդ այս վայրկեանին, երբ գերմարդկային ճիգեր կը թափուին ամբողջ աշխարհը յեղափոխութեան փրկաւէտ գաղափարին փարել տալու։ Միթէ ոճիր չէ՞ ասիկա ազգին դէմ մեր միութենական, անկեղծ (?) և ազգասէր(!) պարոններուն կողմէ։

Ցակաւին անցեալ օր մեր Սոֆիացիներուս գլխին ալ պայթեցաւ նմանօրինակ ռումբ մը, որ արեգակին չլացուցիչ բայց պայծառ ճառագայթներու նման ցոյց տուաւ տեղւոյս գաղութին գիտակից մասին թէ՝ Հնչակեան կուսակցութիւնը ինչ խղճալի վիճակի մէջ կը գտնուի և անկումի ո՞ր աստիճան տխուր շրջան մը բոլորելու վրայ է։

Բացատրեմ ըսածս.

Համբաւաւոր պատուելի Զիթճիեանը, որ իբրեւ թէ յեղափոխականի դեր կը խաղայ, բայց յեղափոխութիւն բառն անգամ չի հասկնար, գրկուած էր Ամերիկայի Վերակազմեալներուն կողմէ իբրեւ ներկայացուցիչ, Լոնտոնի լիազօրները հաշտեցնելու, որոնք վերջապէս կ'ամբաստանէին ամէնացած կերպով և մեղադրագիրներ կուղղէին։ Պատուելին իբրեւ անփորձ վարդապետ կրակը և ջուրը հաշտեցնելէ յետոյ Լոնտ-

---

Արդէն յիշեցի Ֆրանսական կառավարութեան օրինակը որ ինքը իր նախանձոտութեամբը արդէն պզտիկ քայլ մը առաւ հայերուն պաշտպանութեանը համար. ըսի թէ Ռուսիա քանիցս ներկայացած էր իբրեւ ազատարար Արեւելքի ժողովրդոց հաւատար եւ թէ ճշմարիտ թեթեւացումներ բերած էր անոնց՝ թէեւ անձուկ սահմաններու մէջ։

Հիմակ աւելի ժամէն դիտենք Գերմանիոյ պատմութիւնը, տեսնենք ինչ եղած է իր դերը միջազգային տնտեսկեցով։ Գերմանիոյ փառապանծ անցեալին վրայ շատ կը խօսուի. բայց ի՞նչ կը գտնանք այդ անցեալին մէջ եթէ մէկդի առնենք գեղարուեստի եւ գիտութեան գործերը։

Գերմանիա, մինչեւ դարու սկիզբէն իսկ, աշխարհակալներու երկիր մը եղաւ, բոլոր դրացի ազգերը ահաբեկեցան անկէց ու ատեցին զայն։ Ան է իր փառապանծ անցեալը։ Ասոր համար չեմ ուզեր քար նետել իրեն, ատիկա ժամանակ համաձայն էր ժամանակին քաղաքակրթութեանը. եթէ Գերմանիա աշխարհակալ չըլլար, ուրիշ ազգ մը պիտի ըլլար։ Սակայն սա է թէ Գերմանիա իբրեւ հարատարիչ մը նկատուեցաւ եւ ուրիշ ժողովուրդներէ քամահրուեցաւ։

Այս տեսութիւնը տանդութեան մը պէս փոխանցուեցաւ, ան դեռ իր բոլոր հետեւանքներովը գոյութիւն ունի դրացի ժողովրդոց մէջ ուր շատ վառ մնացած է. ասոր մէկ օրինակը կը գտնենք մեր ցեղին պատկանող ժողովուրդի մը, գերման Զուիցերիացիներուն մէջ։ Այդ հին ատելութիւնը կը ցոլանայ ժողովրդական բարբառին մէջ որ յաճախ այնքան արտայայտիչ է. Զուիցերիացին Գերմանիա՞ կերթայ մի, կըսէ. իմ կանկ նախ Տհօշլհնս ուսէ, այսինքն դուրս կերթամ. բայց երբ Ֆրանսա երթայ՝ կըսէ. իմ կանկ նախ Ֆրանֆրեյխ ինն. երկրիս մէջ կը մնամ։ Այս խարութիւնը պատմական հետեւանք մըն է նախկին յոյժ տարբեր յարաբերութեանց։

Աչխարհակալ ազգ եղած ըլլալու այս պարագան Գերմանիոյ համար ուրիշ հետեւանքներ ունեցաւ, իր առջի պատմութեան մէջ, նորազանդութեան ժամանակ և մանաւանդ 1848 ին։

Եթէ ուշի ուշով ուսումնասիրէք 1848ի գերման յեղափոխութիւնը, պիտի հաստատէք թէ իր դժբախտ ձախողուածին պատճառը մեծ մասամբ եղաւ այն հարկաւորութիւնը ուր կը գտնուէր Գերմանիա՝ իր ձեռքը իր արտաքին ստացուածքներուն վրայ պահելու. այս կացութիւնը թոյլ չը տուաւ գերմաններուն անկեղծօրէն ազատական դիրք մը ունենալ և գործել իբրեւ ճշմարտապէս ռամկավար ժողովուրդ։ Իտալական ու բոլոնական խնդիրները այդ պարագային մէջ՝ մանաւորապէս ջլատիչ ազդեցութիւն մը ունեցան. վճռողական բոպէներու մէջ՝ ազատութիւն բառը կը մնայնար ամէնէն ազատական գերմանացիներուն շրթներուն վրայ։ Մինչեւ նոյն պարագան ներկայացաւ 1859ին, երբ ժողովուրդը ոտքի ելաւ իր ազգային անկախութիւնը ձեռք բերելու համար։

Նոյնիսկ ծայրայեղ ձախակողմի կարգերուն մէջ այն ատեն կարծիքի անհամաձայնութիւններ տեղի ունեցան այն դրութեան մասին որուն Գերմանիա պարտաւոր էր հետեւիլ պատութեան այդ կռուին մէջ, նկատի առնելով այն ստացուածքները զոր ունէր երաչխաւորելու Իտալիոյ մէջ։ Ասիկա՝ բացատրելու համար թէ ինչո՞ւ գերման անունը այնքան քիչ սիրուած է օտար երկիրներու մէջ։ Ամէն անգամ որ Գերմանիա ուրիշ ժողովրդոց համակրանքն ուզած է, անոնք կրցած են իրեն պատասխանել կէօթէի ԲրուՀիրէին սա բառերով.

Ես պատուՀ մի բեզ։ Ինչո՞ւ Երբեմ մեղմեցիր հարուստահարեալներուն տառապանքը։ Երբեմ չորցուցիր արցունքը անոնց որ սնձկութեան մէջ են։

Ասիկա ճիշտ է գերման ժողովուրդին համար, նոյնիսկ մինչեւ մեր ժամանակը, և Քարլ Մարքս կրցած է գրել. «մենք, գերմաններս, ազատութեան ընկերացած ենք միմիայն անոր թաղման օրը։»

Երբեմ ազատութիւն չեմ բերած ոչ մէկ ժողովրդի։

Անգամ մը, 1866 ին, Պիզմարք վենտիկը առնել տուաւ Իտալիոյ որ արդէն ազատուած էր, բայց ասիկա Աւստրիան տկարացնելու համար էր. Ընդհանրապէս Գերմանիա միշտ վարանած է նպաստաւորելու ազատութեան շարժումներ օտար երկիրներու մէջ։

(Շարունակելի)

— ✠ —

տօն, եկաւ Պուլկարիա, ժողովներ գումարեց, կեղծութիւններ քարոզեց և կարելի է ըսել կասկածելի յաջողութիւն մը ձեռք բերաւ, բայց ահա անոր ետեւէն գործեալ Ամերիկայէն շնչասպառ հասաւ հին Հնչակեան մըստակայն ի՞նչ գիտումով — մի՞թէ Նախկինին խօսածը և կանգնածը աւելի հաստատ պահելու և ամրացնելու — ոչ, այլ մոգվելով իր շուրջը քամելիօնի պէս մի քանի գոյն փոխոխներ, խօսածը ջրելու և կանգնածը անխնայաբար կերպով ոչնչացնելու. մանաւանդ անդամներուն մէջ կուսակցական առեւտութիւններու սերմը ցանելով: Եւ գիտէ՞ք ինչ միջոցներով Ջիթճեանը, Արզումեանը և միւս բոլոր երեւելի վերակազմեալ վարիչները խաբեբայ. խաչագող, կեղծ կոչիկէ յետոյ, անոնց ետեւէն մատնիչի և դաւաճանի սև դիմակն ալ փակցնելով:

Թող տեսնէ ուրեմն հայ հասարակութիւնը, աչքերը չորս բանալով մեր անկեղծ (*) միութենականներուն առած քայլը, թող ուշի ուշով կննէ պարոններուն ընտրած միջոցը բարձր պահելու յեղափոխութեան մաքուր և վսեմ դրօշակը, թող տեսնէ անոնց եղբայրասպան վարմունքը իրարու դէմ, և վերջապէս ըմբռնէ իրականութիւնը ու համոզուի թէ որոնք են իրեն ուղիղ ճամբան ցուցնող ճշմարիտ յեղափոխականները և անոնց փարի, այլեւս չխաբուելով իր շուրջը լարուած աղետալի շառլաթանութիւններէն ու քարոզուած փայլուն բայց խաբուսիկ խոստումներէն, որոնք երկար ժամանակ իր գլուխը ուռեցուցին:

Դաշնակցութիւ չէզոք և քանիմաց ման ալ ականատես ըլլալով վերոյիշեալ տրամո-քոմէտիին՝ ծափահարեց Դաշնակցութեան բանաց զգուշաւոր ընթացքը միութենականներու ուռուցիկ հրաւէրներուն դէմ, որովհետեւ համոզուեցան թէ, Հնչակեանները աւելի լայն ասպարէզ կուտան անձնական և կուսակցական ստոր կռիւներու և կարող չեն հետեւաբար մաքառելու մեր դարեւոր թշնամիին դէմ.

Արծիւ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ներկայիս կուգանք հրապարակաւ մեր խորին շնորհակալութիւններն յայտնելու տեղւոյս ԳՈՂԹԱՆ երգեցիկ խումբի յարգոյ անդամներուն, և ի մասնաւորի խումբին ղեկավար՝ տիար Նաթան պէյ Ամիրխանեանի, որ մասնակցելով կիրակնօրեայ հանդէսին անոր փայլն ու չքեղութիւնը աւելցուցին:

Ուսուցչական մարմին
Ազգ. երկսեռ վարժարաններու
31 դեկտ. 1902
Վառնա

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԹԻՖԼԻԶ. — Այս քաղաքէն մեզի ուղղուած յանձնարարուած նամակ մը մօտ օրերս տեղիս փոստային մէջ կորսուած է: Զը գիտենք թէ նամակը որմէն էր և ի՞նչ պարունակութեամբ, ուստի կը յայտարարենք որ նամակագիրը դիմէ փոստային վարչութեան:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Մոսկուայի թերթերը կը հաւաստեն որ ժահմարովի սպաննութը, որուն խիստութիւնը տակաւին չէ հասկցուած, հոկտեմբեր 26էն ի վեր Մոսկուայի մէջ կը բնակէր: Նոր եկած ատեն անցագիր մը ցուցուցած էր — անշուշտ կեղծ — գերմանական հպատակ Միքայէլ Եազոպով անունը կրող և տուն մը իջած էր, ուրիշ երիտասարդի մը հետ, իբր վարձուոր: Իր ամբողջ գոյքը պայուսակէ մը կը բաղկանար: Ան մօտակայ ճաշարանը կ՚երթար, ամէն օր, ուր սպասաւորներուն առատօրէն պարգեւներ կը բաշխէր, որով անոնք ալ պատուաւոր և բարի մարդ կը կարծէին զայն: Եազոպով սպանութեան օրը իր հաշիւները կը կարգադրէ ճաշարանին մէջ և մեկնեցաւ ըսելով թէ այդ օրը իսկ քարեկամի մը հետ Սէն Բեթերսպուրկ պիտի մեկնի, բայց եթէ երբեք պատահմամբ իր ընկերը ժամադրավայրը չի գար որոշուած ժամուն, այն ատեն, նոյն իրիկունն իսկ, կրկին պիտի գար այդ ճաշարանը:

— Հայոց առաբրու գիտի 1500 ամեակի առթիւ ճեմարանի ուսուցիչ Մանուկ Աբեղեանը շարք մը հնախօսական յօդուածներ կը պատրաստէ եղեր:

— Վարագայ Խաչի տօնին, առաջը եպիսկոպոսներու ձեռնադրութիւն պիտի տեղի ունենայ և միւռոն պիտի օրհնուի:

— Կիրակի օրը, տեղւոյս Ազգ. երկսեռ վարժարաններու անուան տարեդարձին առթիւ դպրոցական սիրուն հանդէս մը տեղի ունեցաւ Ս. Սարգիս եկեղեցիին մէջ, աշակերտութեանց աւարտումէն յետոյ: „Գողթան“ երգեցիկ խումբը, առաջնորդութեամբ տիար Նաթան Ամիրխանեանի, քառաձայն երգեր երգեց բաւական յաջող կերպով. քանի մը աշակերտներ հայրենասիրական ոտանաւորներ արտասանեցին և վարժարանին ուսուցիչներէն պ. Հ. Փեշտմալճեան խօսեցաւ հայ եգական սեռի դաստիարակութեան մասին, իսկ պ. Ն. Սրմաքէշխանլեան՝ հայ ընտանիքներու մէջ փոխանակ թրքերէնի հայ լեզուն խօսելու հարկաւորութեան վրայ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Բարիզի թրքական դեսպանը պաշտօնապէս հերքեր է Մակեդոնիոյ մէջ տեղի ունեցած կոտորածները:

— Գերմանական կարեւոր թերթ մը կը հաւաստէ որ Սուլթանը յայտարարած է թէ «Միայն պատրիարքի փափագ ունեցողները և իմ գահըկէց ըլլալ ուզողները կրնան ինծի խորհուրդ տալ բարենորոգումներ մտցնելու քրիստոնեայ նահանգապետներ նշանակել»:

Ու միայն պատրիարքի դաշտին մէջ պարտուելով Սուլթանը կրնայ փոփոխութիւն մտցնել Թուրքիոյ վարչութեան մէջ:

— Անգլիա բողոքած ըլլալով Վոսփորէն չորս ռուս թորփիլանաւերու իմօտայ անցնելուն դէմ, պայմանով որ միեւնոյն արտօնութիւնը իրեն ալ տրուի, Սուլթանը ետ առեր է այդ մասին Ռուսիոյ տուած արտօնութիւնը: Բայց ռուս դեսպանը կը պնդէ եղեր այդ խոստումին գործադրութեանը վրայ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ — ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ

Մակեդոնիայի զանազան կողմերէն հեռագիրներ կան ծանուցող թէ փոքրիկ կոտորածներ տեղի ունեցեր են: Թուրք զօրքերը տեղ տեղ յարձակեր են Մակեդոնիայէն Պուլկարիա փախչող գիւղացիներուն վրայ:

— Եւրոպական թերթերը կը հաղորդեն որ ռուս և աւստրիական միացեալ նաւատորմիղ մը փետրուարին վերջերին Սելանիկի ջուրերը պիտի այցելէ:

Սօֆիա. — Նախարարապետ պ. Տանէֆ մտադիր է պուլկար քաղաքական կուսակցութեանց պետերէն և Մակեդոնացի գաղթական երեւելիներէն ժողով մը գումարել և անոր ներկայացնել Մակեդոնիոյ մէջ բարենորոգում ներմուծելու աւստրեառուսական ծրագիրը, եթէ „Ներքին կազմակերպութիւնը“, ինչպէս կը կոչուի յեղափոխական քոմիթէն նոյն իսկ Մակեդոնիոյ մէջ, ետ կենայ յառաջիկայ գարնան ապստամբութիւն հանելու իր նպատակէն: Մակեդոնացի գաղթականներու խմբակը մտադիր է ներկայ գանուիլ այն գումարման ամբողջովին կամ մասամբ, աւելի բողոքելու համար Թուրքիոյ շնորհած բարենորոգումներուն դէմ քան ընդունելու Լամստորֆ-Կոլուխովսքի պարզայ ծրագիրը, որ ոչ և է ինքնօրինութիւն մը տալ Մակեդոնիոյ՝ թուրք ապստամբ կուսակալի մը իշխանութեան մը ներքեւ:

— Լամստորֆ կոմսին Վիէննա այցելելէն առաջ, Ռուսիոյ և Աւստրիոյ միջև երկու ծրագիր կայ եղեր Մակեդոնիոյ մասին. առաջին, իրան վիճակը անփոփոխ պահել հոն, բայց ստիպել Թուրքիան որ բարենորոգումներ ներմուծէ. երկրորդը, ինքնօրինութեան հաստատումը: Պոլսոյ ռուս դեսպան պ. Զինովիէվ առաջինին կուսակից է եղեր, իսկ պ. Կոլուխովսքի երկրորդին: Թէեւ տակաւին յայտնի չէ թէ ինչ ըսուած ու որոշուած է Վիէննա, բայց բոլոր նշանները ցոյց կուտան թէ պ. Զինովիէվի կարծիքը յաղթեր է:

ՍՊԱՆԻԱ

Սպանիոյ նախարարապետ պ. Սախաստա մեռեր է անակնկալ կերպով: Երեւելի քաղաքագէտ մըն էր և երկար ատեն վարած նախարարապետութեան պաշտօնը:

ԹԱՏՐՈՆ

Վաղը, հինգշաբթի գիշեր, Պապաեան թատերախումբը Սանդրալի սրահին մէջ պիտի շարունակէ „Մոնթէ — Քրիսթօ Կոմսին“ ներկայացմանց շարքը, 7 արարուածով:

Ներկայացումը ինքնին այնքան շահեկան է որ աւելորդ է անոր մասին ոչ և է խօսք ընել հոս:

ԱԶԴ

Որբախնամը կազանդի առթիւ հրապարակ հանած է, նուէրի և շնորհաւորութեան քարթեր որոնց վրայ թրքահայ և ռուսահայ նշանաւոր հայ յեղափոխական հերոսներու, կաթողիկոսներու, պատրիարքներու, բարերարներու, բանաստեղծներու, գրական մշակներու, հասարակական գործիչներու, արուեստագէտներու, գիտուններու, զօրավարներու և պետական անձանց դէմքեր նկարուած են շատ նուրբ կերպով:

Կը ծախուի Տ. Զարպհանէլեանի քով սեւին (9 հատ) մէկ ֆրանք, իսկ ուրիշ տեղերէ պէտք է ղրկեն 1 ֆրանք 15 սանթիմի փոսթի փուլ:

Ի դիմաց Որբ. ժողովոյ
(ՆՆԻՔ)

24 դեկտ. 1902
Վառնա

Отговорникъ
Мурадъ Ераносянъ

Печатница „Взаимность“ Варна